

# Dansk Skolemuseum 1999

Ved museumsleder Keld Grinder-Hansen

## Årets begivenheder

Takket være et årligt drifttilskud fra Lærerstandens Brandforsikrings nyoprettede fond »LB-Fonden til Almenvelgørende Formål« blev det muligt pr. 1.8.99 at ansætte cand.mag Åse Højlund Nielsen som museumsinspektør og cand.scient.bibl. Christine Nordentoft som administrativ medarbejder på museet. I juni ansattes Philip Davies som forvalter, i første omgang i et seks måneders puljejob, og fra 1. september 1999 tilknyttedes Kirsten Hauschild til museet som assistent, ligeledes i et aktiveringsjob. Denne betydelige mandskabsforøgelse muliggjorde, at vi i løbet af efteråret kunne få fastlagt nogle mere hensigtsmæssige arbejdsrutiner og nå videre indenfor museets hovedområder, specielt mht. indsamling, bevaring og registrering.

I 1999 har Dansk Skolemuseum afviklet det hidtil største antal særudstillinger på et enkelt år – i alt 4. To særudstillinger markerede organisationsjubilæer. I maj fejredes Danmarks Lærerforenings 125 års jubilæum med en særudstilling om lærere og lærerroller og i september markeredes »lillesøsterorganisationen« De Frie Grundskolers Lærerforenings første 25 år. Herudover viste museet to faglige udstillinger. I februar åbnedes en udstilling om ordblindhed og tidlig læseindlæring, og i oktober bidrog Dansk Skolemuseum til middelalderåret med en særudstilling om folkeskolens historieundervisning med udgangspunkt i de historiske billedfremstillinger med middelaldermotiver.

Museet lancerede i juni sin egen hjemmeside: [www.skolemuseum.suite.dk](http://www.skolemuseum.suite.dk) og har også via en lidt bredere annoncering søgt at gøre museets virksomhed kendt for en større kreds af befolkningen. Museet har da også fortsat sin opadgående publikumskurve fra de forgående år, såvel med hensyn til enkeltbesøg som med antallet af gruppebesøg. Særlig succes havde vi med et åbent hus-arrangement på Kulturnatten d.15.10.99, hvor et sted mellem 300 og 400 mennesker lagde vejen forbi museet.

Dansk Skolemuseum har opnået pæn pressedækning i 1999. I den forbindelse kan fremhæves en helsides artikel om museets anskuelsesbilleder på forsiden af Politikens 2. sektion 26. februar og ikke færre end fire nyhedsindslag på landsdækkende TV-kanaler i løbet af foråret, tre af disse i forbindelse med ordblindeudstillingen.

## Særudstillinger

### Ordblindeudstillingen

D. 23. februar åbnede særudstillingen »Når bogstaverne slår knuder. Begynderlæsning og ordblindhed«. Udstillingen skildrede begrebet »ordblindheds« opståen og udvikling i Danmark – fra Københavns Kommune i 1935 oprettede to specialklasser for ordblinde, tæt fulgt af Tale- og Høreinstituttet året efter til i dag. Forskellige tiders definitioner af begrebet ordblindhed lagdes frem, ligesom et udsnit af de

vidt forskellige teorier om ordblindhedens årsager og behandling, der igennem årtierne har været fremsat, præsenteredes. Der blev givet et rids af de enkelte ordblind-institutioners og -organisationers historie, ligesom eksempler på lærerfremstillede undervisningsmaterialer fra Ordblindeinstituttet og Hovedstadens Ordblindeskole vist.

Særlig vægt lagde udstillingen på at skildre de forudsætninger for udvikling af undervisningsmidler til ordblinde, som blev hentet fra undervisningsmaterialer, der var fremstillet til den almindelige begynderlæsning. Grundlæggeren af Ordblindeinstituttet Edith Norries (1889-1960) bogstavsættekasse fra 1940'erne betragtes med rette som en klassiker indenfor ordblindeundervisningen. Det var imidlertid ikke Edith Norrie, der opfandt dette undervisningsmateriale. Ideen havde hun formodentlig hentet fra Margrethe Lønborg Jensens (1874-1948) Ordbilledmetode med sættekasser, der var udviklet til begynderlæsningen så tidligt som i 1908. Denne sammenhæng mellem begynder-, sær- og ordblindeundervisningens undervisningsmidler fulgtes helt frem til de nyeste EDB-programmer, som kunne afprøves i forbindelse med udstillingen. Udstillingen blev forlænget frem til 1. august. Udstillingen var tilrettelagt af mag.art. Christian Glenstrup, mag.art. Hanne Sommermark og cand.psyk. Jørgen Petersen.

#### **Danmarks Lærerforening 1874-1999**

Som et led i den festlige markering af Danmarks Lærerforenings 125 års jubilæum etablerede Dansk Skolemuseum en mindre særudstilling, der åbnedes af formanden Anni Herfort Andersen på selve jubilæumsdagen d. 4. maj. Udstillingen tog afsæt i en række af de roller og funktioner, som læreren har indtaget gennem de sidste 125 år. Udstillingen struktureredes ved hjælp af en række temaer: læreren som fagforeningsmedlem; læreren som lokal igangsætter; læreren som skønlitterær forfatter og lærebogsproducent; læreren som opfinder af undervisningsmidler og læreren som pædagog, med focus bl.a. på læreruddannelsen, og i introduktionsrummet til udstillingen præsenteredes publikum for en række lærertyper på billeder og fotografier og i vittighedstegninger. Udstillingen blev etableret af Keld Grinder-Hansen.

#### **De Frie Grundskolers Lærerforening**

I perioden 16. september-24. oktober markerede Dansk Skolemuseum De Frie Grundskolers Lærerforenings 25 års jubilæum med udstillingen »De Frie Grundskolers Lærerforening 1974-99 – »Frihed for Løke som for Thor«. I udstillingen skildredes FGL's organisationsstruktur og arbejdsgange; der præsenteredes eksempler på enkelte skoler, der repræsenterede grene af de frie skoler med meget forskellige ideologiske og pædagogiske synspunkter, men som alle fungerede som arbejdspladser for foreningens medlemmer; den danske Skærbæk Realskole i Sønderjylland, den tyske skole i Tinglev, den koldske Refsvindinge friskole, »den lille skole« i Bagsværd, de katolske Skt. Joseph Søstrenes skoler, den pakistanske Iqbal skole, Rudolf Steinerskolen i Fredericia, Grindsted private Real- og Kostskole og den 200 år gamle Christianshavns Døttreskole. Udstillingen var tilrettelagt af Dansk Skolemuseum i samarbejde med FGL's Kommunikationsudvalg.

*Saxo alias Kaj Garulf i aktion på Kulturnatten.*

### **Middelalderudstillingen**

Torsdag d. 14.10.99 slog Dansk Skolemuseum dørene op for årets sidste særudstilling. Titlen var »Da Niels Ebbesen red i skolen. Middelalderen i undervisningen«. Temaet for udstillingen var historieundervisningen omkring år 1900, og focus blev lagt på den middelalderlige periode – hvordan den blev opfattet og videregivet til børnene i skolen.

Med de historiske anskuelsestavler gik vi ind i de fortællinger og billeder, lærebogsforfattere og skolefolk gerne ville indprente børnene, og fik en fornemmelse af, hvad der var baggrunden for valget af stof. Temaerne blev sat op mod århundredskiftets egen opfattelse af, hvad historieundervisningen skulle føre til, anskuet på baggrund af den politiske situation, Danmark stod i på det tidspunkt. Krigen mod Tyskland i 1864 havde påført nationen et smertelig tab, og kun gennem at vække folkets kærlighed til fædrelandet kunne nationen igen rejse sig. Det er dette tema, som dannede udgangspunktet for mange af de danske anskuelsesbilleder o. 1900.

Udstillingen vendte også blikket udad, til de anskuelsesbilleder, der blev produceret i fjendelandet Tyskland omtrent samtidigt med de danske tavler. I modsætning til de danske billeder var motivvalget her ofte bredere kulturhistorisk, langt mindre nationalistisk, og videregav et helt andet indtryk af middelalderen. Med eksempler på, hvordan middelalderen formidledes i historiebøger fra 1960'erne og 1990'erne trak udstillingen tråde op til nutidens historieundervisning, der i foruroligende grad afspejler det moderne samfunds manglende sans for kontinuitet og sammenhæng og erkendelse af betydningen af at kende sin egen historie. Udstillingen var tilrettelagt af museumsinspektør Åse Højlund Nielsen.

*Fra højre: Åse Højlund Nielsen, Christine Nordentoft og Kaj Garulf som munke på Kulturnatten.*

### **Museets samlinger**

I løbet af året har museet modtaget en lang række gaver af skolehistoriske genstande fra skoler og privatpersoner.

Fysikgruppen har i løbet af året forøget museets i forvejen betydelige fysiksamling med yderligere apparater, der er indkommet fra en række privatpersoner og undervisningsinstitutioner. Det var et stort tab for museet og fysikgruppen, at Svend Fristed pludseligt afgik ved døden i september måned.

I løbet af foråret 1999 fortsattes forhandlinger med Københavns Kommune om at overtage de omfattende samlinger af skolehistoriske genstande, der er opmagasineret på flere af kommunens skoler, og samtidigt opnå hårdt tiltrængt magasinplads for Dansk Skolemuseums egne samlinger på Tingbjerg skole. De betydelige biologiske samlinger, der befandt sig på Korsager skole, er i samarbejde med Zoologisk Museum blev gennemgået over sommeren, og det museumsrelevante genstandsmateriale er udtaget. Dette arbejde forventes afsluttet omkring 1. november 99.

I juni 1999 fik Dansk Skolemuseum overdraget et større magasinrum på Tingbjerg, og arbejdet med at overflytte genstandsmateriale fra Dansk Skolemuseums nærmagasin til Tingbjerg kunne påbegyndes under Phil Davies kyndige ledelse. Hermed kunne der skaffes plads på Skolemuseet til, at en hensigtsmæssig grundregistrering

*En middelalderborg fra det 13. årh. Tysk anskuelsesbillede u.år. fra særudstillingen  
»Da Niels Ebbesen red i skolen. Middelalderen i undervisningen«.*

af samlingerne kunne iværksættes. Det meget betydelige skolehistoriske genstandsmateriale fra Københavns Kommune, der befinder sig i Tingbjergs øvrige magasinrum, planlægges gennemgået og sorteret i de kommende år.

I foråret 1999 fik Dansk Skolemuseum egen e-mail-adresse: skolemuseum@inet.uni2.dk. I efteråret 99 etableres intranet på Dansk Skolemuseum, som første led i museets registrerings- og dokumentationsprojekt, der ved hjælp af af nyeste EDB-teknik sigter mod en ideel registrering af museets genstandsmateriale i en digitaliseret billeddatabase. Forskellige alternative databaseprogrammer er blevet undersøgt i 1999, og i skrivende stund afventes en ny window-baseret version af Dansk Museums Index, som formodentlig vil vise sig fuldtud dækkende for museets registreringsbehov. En systematisk elektronisk genstandsregistrering forventes påbegyndt med udgangen af 1999.

En fremskyndelse af projektets realisering ved hjælp af eksterne fondsmidler lykkedes desværre ikke i 1999.

### **Forespørgsler**

Antallet af faglige forespørgsler til museet har været betydeligt i 1999. Museets genstandsmateriale, specielt planche- og billedsamlingen er meget efterspurgt af forlags

billedredaktører og forfattere, ligesom samlingerne og ikke mindst skolestuen har været benyttet ved reklamefilm, fjernsyns- og filmoptagelser. Endelig udlånte vi jævnlige genstande til andre museer, skoler og undervisningsinstitutioner.

### **Arrangementer på Dansk Skolemuseum.**

14. januar arrangerede Dansk Skolemuseum i samarbejde med Skolehistorisk Selskab og Center for Handicaphistorisk Forskning en reception for skolehistorikeren, professor, dr.phil. Ingrid Markussen, i anledning af hendes 60 års dag.

4. marts 1999 fyldte Lærerforeningernes Materialeudvalg 50 år, hvilket blev markeret med en reception og en mindre udstilling på Dansk Skolemuseum.

15. april afholdt fysikgruppen et aftenarrangement for Fysiklærerforeningen, hvor en række historiske fysikforsøg demonstreredes, samtidig med at der blev givet en generel introduktion til fysikgruppens arbejde.

Dansk Skolemuseum var i maj for fjerde gang vært for Undervisningsministerens overrækkelse af årets skolebogspris.

For første gang deltog Dansk Skolemuseum i Kulturnatten – og med bragende succes. Med udgangspunkt i den netop åbnede særudstilling om middelalderen kiggede vi nærmere på de fortællinger, som dannede udgangspunktet for middelalderundervisning for 100 år siden. Saxos Danmarkskrønike var hovedleverandør af gode historier til datidens skolebøger og anskuelsesbilleder. Derfor lod vi Saxo få ordet på kulturnatten i skikkelse af museets Kaj Garulf, der dels læste op af Saxo, dels veloplagt forestod undervisningen i den svære kunst at skrive snørklede bogstaver med gåsefjer og blæk. Med Åse Højlund Nielsen og Christine Nordentoft som munkeklædte »gadeudråbere« og en gruppe af museets frivillige som guider i udstillingen var succesen hjemme. Mellem 300 og 400 personer aflagde besøg i museet i løbet af aftenen.

På Kulturnatten lagde Dansk Skolemuseum ligeledes lokaler til en paneldiskussion om selvmord arrangeret af organisationen Livslinjen. Arrangementet var pænt besøgt med anslået 50 deltagere.

### **Øvrige aktiviteter**

Kultursociolog Hanne Sommermark fortsatte i 1999 (frem til juni) sine studier på Dansk Skolemuseum af temaet »Skolen og børnearbejde«. I løbet af efteråret har Dansk Skolemuseum søgt fondsmidler til at Hanne Sommermark kunne fortsætte sit væsentlige forskningsarbejde. Desværre hidtil uden resultat.

Keld Grinder-Hansen deltog i august måned i den ottende internationale skolehistoriske kongres i Friedrichshafen i Tyskland.

Keld Grinder-Hansen var i begyndelsen af oktober i Paris for at studere registre-

rings- og dokumentationsprincipper, herunder anvendelsen af stregkoder i museumssammenhæng. Museets fysikgruppe deltog i turen, understøttet af Linderdorf Rejsefond.

Mag.art. Christian Glenstrup modtog i november 1999 »Joakim Larsen-prisen«, uddelt af Selskabet for Dansk Skolehistorie som hæder for en fremragende skolehistorisk indsats jf. s. 201ff.

### **Den rådgivende komité for Dansk Skolemuseum**

I efteråret 1999 afholdtes det årlige medlemsmøde for den rådgivende komité for Dansk Skolemuseum. Knap 30 organisationer og institutioner er medlemmer af komiteén. Formand for komiteén, Gymnasieskolernes Lærerforenings formand Per Skafsgård, redegjorde på mødet for komiteéns hidtidige virksomhed og skitserede to fremtidige indsatsområder. Komiteén skulle støtte finansielt op om museets registreringsprojekt og på det gymnasiale område fortsætte samarbejdet mellem Dansk Skolemuseum og Gymnasieskolernes Lærerforening om at få defineret, registreret og indsamlet gymnasiskolernes historie.

### **Museets økonomi**

Tilførslen af årlige driftmidler fra LB-Fonden til Almenevelgørende Formål bragte Dansk Skolemuseum et vigtigt skridt videre mod den ønskede status som et professionelt drevet specialmuseum for uddannelses- og skolehistorie. Yderligere driftsmidler skal imidlertid fremskaffes i de kommende år, før et tilstrækkeligt økonomisk grundlag for museets drift er tilvejebragt.

### **Statistik**

Det samlede besøgstal for 1998 var 6600 personer. Besøgstallet for 1999 må forventes at ligge væsentligt over dette tal.

Antallet af grupperundvisninger må forventes at ende et sted over 300 i 1999.

Museets åbningstider har i 1999 fremdeles været, mandag-fredag 10-16, lørdag lukket og søndag 12-16 og indtil videre er den gratis entré fastholdt.

### **Museets personale**

Museumsleder, Ph.d. Keld Grinder-Hansen, museumsinspektør, cand.mag. Åse Højlund Nielsen (fra 1. august), administrativ medarbejder, cand.scient.bibl. Christine Nordentoft (fra 1. august), forvalter Philip Davies (fra 1. juni), assistent Kirsten Hauschild (fra 1. september), konsulent, mag.art. Christian Glenstrup, videnskabelig assistent mag.art. Hanne Sommermark (til 1. juli), rengøringsassistent Isabel Tronhjem Nørby (til 15. august), rengøringsassistent Ying Li (fra 15. august). Herudover var følgende personer tilknyttet museet som frivillig, ulønnet arbejdskraft: Karen Margrethe Abrahamsen, Erland Andersen, Sven Bang, Brita Bjørling Johannsen, Torsten Büchmann, Jane Dahl, Jørgen Dam-Hansen, Jørgen Duus, Svend Fristed,

Kaj Garulf, Ellen Ingvarsen, Jørgen Jensen, Helge Petersen, Finn Reindahl, Else Schou, Inger Tegllund-Jensen, Ruth Toft.

Uden de frivillige medarbejderes engagerede indsats på Dansk Skolemuseum havde det ikke været muligt at gennemføre museets aktiviteter i 1999. Der afholdtes i løbet af året et par orienteringsmøder for gruppen af frivillige og et særligt møde vedrørende fremvisningen af fysiksamlingen. Lørdag d. 30.10.99 foretog museets personale en faglig udflugt rundt til centrale sjællandske skolehistoriske lokaliteter: Lille-Heddinge rytterskole, Prins Carl's skole, Flakkebjerg forskole og Sorø Akademi. Museumslederen udsendte nyhedsbreve til museets medarbejdere.

#### **Museets bestyrelse:**

Formand Jørgen Jensen, udpeget af Lærerstandens Brandforsikring; næstformand Anni Herfort Andersen, udpeget af Danmarks Lærerforening; tidl.undervisningsdirektør Holger Knudsen, udpeget af Undervisningsministeren; formand Per Skafsgård, Gymnasieskolernes Lærerforening, udpeget af den Rådgivende Komité for Dansk Skolemuseum; museumsinspektør Mette Skougaard, udpeget af Rigsantikvaren; professor, dr.pæd. Vagn Skovgaard-Petersen, udpeget af Selskabet for Dansk Skolehistorie; prorektor Nils Holdgaard Sørensen, udpeget af Danmarks Lærerhøj-skole.

*Keld Grønder-Hansen. f. 1959. Cand.mag. i Historie og Etnologi. Ph.d. 1996. Leder af Dansk Skolemuseum fra 1997.*